

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**
PERFIL

ABDULRAZAK GURNAH (ZANZÍBAR, 1948) ÉS EL CINQUÈ AUTOR D'ORIGEN AFRICÀ EN MÉS DE 100 ANYS D'HISTÒRIA DEL PREMI NOBEL DE LITERATURA QUE ACONSEGUEIX AQUEST GUARDÓ. ÉS UN REFERENT DE PRESTIGI DE LA LITERATURA POSTCOLONIAL

Una novel·la important de l'últim premi Nobel

PERE ANTONI PONS

anunciar el guanyador de l'últim premi Nobel de literatura, Abdulrazak Gurnah (Zanzíbar, 1948), vaig tenir la sospita que era d'aquests Nobels que l'Acadèmia Sueca de tant en tant concedeix més per celebrar-se a si mateixa que per consagrar una obra literària valuosa però poc coneguda. La sospita, purament intuïtiva, és a dir infundada, es basava en el fet que el principal argument per donar el premi a Gurnah era "l'exploració severa i compassiva que ha fet dels efectes del colonialisme i

Sense haver-ne llegit mai res, i sense ni tan sols recordar si l'havia sentit anomenar mai, quan a l'octubre es va del destí dels refugiats en l'esquerda entre cultures i continents". El veredict no donava cap rellevància al fet que l'escriptor africà escriu en anglès i viu al Regne Unit des de fa més de cinquanta anys.

Entenguem-nos: cada escriptor té el dret irrenunciable a escriure des de la posició que vol, sobre els temes que vol i en l'idioma que vol, amb independència de l'adscripció nacional, del gènere, de la raça, de l'extracció social i de la ideologia que professa. Però ni els lectors en general ni l'Acadèmia Sueca en particular no ens podem fer trampes al solitari. Premiar un autor africà valorant la naturalesa anticolonial de la seva literatura sense sentir alhora com a conflictiu el fet que escriu en anglès i visqui a Anglaterra, i sobretot premiar-lo havent-hi altres autors africans que escriuen en llengües africanes i tenen una mirada anticolonial igualment interessant, o qui sap si més i tot, hauria de ser com a mínim problemàtic.

Elegant, ramificat i intens

Gràcies a l'impuls promocional del Nobel, que sempre funciona una mica (fins i tot quan sembla que no funciona gens), La Magrana acaba de publicar en català una de les novel·les més conegudes de Gurnah, *A la vora de la mar* (2001), en una traducció que s'intueix sòlida i segura de Carles Andreu. En aquests casos, la pregunta inevitable és: és tracta d'una obra digna d'un Nobel? I la resposta inevitable, és clar, és: en realitat, una obra digna d'un Nobel no vol dir absolutament res, tenint en compte alguns escriptors que l'han guanyat, tots els que se'l mereixien i no el van guanyar mai

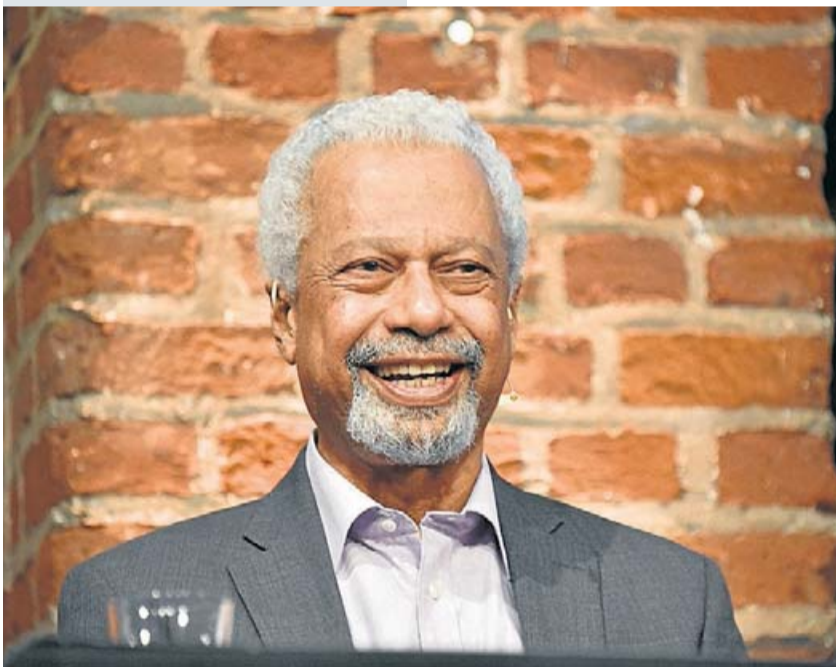
ALA VORA DE LA MAR
ABDULRAZAK GURNAH
LA MAGRANA
TRAD. CARLES ANDREU SABURIT
288 PÀG. / 20,90 €

i tots els que també se'l mereixen i mai no el guanyaran.

A la vora de la mar és, sigui com sigui, una bona novel·la. I té l'avantatge extraliterari, idoni per als que no sàpiguen res del nou Nobel i vulguin fer-ne un tast representatiu, que demostra exactament el que els acadèmics suecs destaquen de Gurnah: la capacitat per explorar d'una manera severa i compassiva –i exhaustiva, lúcida, cruels efectes del colonialisme i el destí dels refugiats que viuen escindits entre mons diferents.

La novel·la comença amb un home de seixanta-cinc anys que arriba a Anglaterra i fa una sol·licitud d'asil. Mentre les autoritats estudien què en fan, l'home passa un temps en un pis que li proporciona una associació d'ajut als refugiats, i allà entra en contacte amb un home del seu mateix país (Zanzíbar) que, molts anys enrere, va instal·lar-se a Anglaterra, on en l'actualitat fa de professor. A partir d'aquesta coincidència, que no ho és tant, Gurnah construeix un relat elegant, ramificat i intens que mescla les històries d'aquests dos homes i de les seves famílies, unes històries que al seu país d'origen van tenir més d'un punt d'intersecció i que, trenades, configuren una completa panoràmica sociopolítica que cobreix des del Zanzíbar sota control britànic fins als primers anys de la independència, passant per la revolució de 1964. En tot cas, la sociopolítica és només el rerefons d'un drama travessat per l'amor, les traïcions, els enganys, la cobdícia, els prejudicis racials i religiosos i, sobretot, l'orgull o la necessitat d'intentar tenir una vida que valgui la pena de ser viscuda. ♦♦

'A LA VORA DE LA MAR', INÈDITA FINS ARA EN CATALÀ, ÉS UNA COMPLETA PANORÀMICA DEL ZANZÍBAR SOTA CONTROL BRITÀNIC

IMAGO / H. GALUSCHKA

Una novel·la sobre el mal

JORDI LLAVINA

L'Ivan, de catorze anys, fuig per camés del port de Maó amagat dins la bodega d'un vaixell, alimentant-se de galetes avivades (hi belluguen tot de cucs) i bevent sang de rata. Per això de la sang, i pel color rogenc dels cabells, se'l considera un vampir. Barcelona, el port d'arribada, està en guerra: austriacistes contra borbònics. El jove va a raure al castell de Montjuïc –protagonista quasi humà del relat: "El castell té ulls, el castell té orelles, el castell manté intactes els sentits del gust, del tacte i de l'olfacte". Quan ja és damunt la pira a punt de ser pastura de les flames (a banda de la presumpta condició de xuclador de sang, a l'illa ha mort un home en defensa pròpia), l'en rescata inextre-

mis el capità de la guarnició, que en farà un soldat per a la causa. A partir d'aquí comença el periple extenuant del noi. La causa per la qual haurà de lluitar no és altra que desarticlar la Germandat de l'Ase Roig, que aplega, en una mena de confraternitat internacional, uns tèrbols individus que busquen la immortalitat a partir de la comissió de les més execrables barbaritats.

Des del seu primer llibre, el notable aplec de relats *No cregui el que diuen de mi* (1991), Joan Pons ha mostrat una gran habilitat per fer un ús greu, no merament decoratiu, de l'element fantàstic. En les seves novel·les, la descripció d'una realitat àrida, inhòspita i tot,

conviu amb la irrupció, entre desconcertant i lenitiva, de la fantasia. Tot plegat, enfilat per un relat d'una gran potència, per la seva enlluernadora suggestió lírica, que constitueix la raó més poderosa dels llibres de l'autor. També d'aquest.

El començament de *La malaltia del cor* (quin bell títol!) em va recordar les històries d'Italo Calvino, però, de seguida, la progressió me'l va fer més pròxim al món peruchià. Barcelona bull: "Semblava com si

l'enemic fos la ciutat i no el turc o l'anglès de més enllà de la mar o el francès sempre disposat a davallar armat de les muntanyes septentrionals". Novel·la de formació, i d'aventures, però també de fantasmes. L'Ivan viu una existència que no pot triar: "Era un infant atrapat en un conflicte

J. ROVIRALTA

LA MALALTIA DEL COR
JOAN PONS
UNIVERS
192 PÀG. / 18,90 €

d'adults que havien embogit per culpa de la guerra i que havien posat les esperances de futur en un mite absurd i pueril". Escapa miraculosament de les situacions més compromeses per la protecció del capità, el fill del qual, mort en tràgiques circumstàncies, s'assemblava molt al menorquí.

Pons va enredant més i més la troca de l'argument, però, al final, aconsegueix lligar els diversos caps que ha anat presentant. El que ens acaba donant, però, és una sòlida reflexió sobre el mal, que adopta formes tan variades: "La violació com una manera més d'humiliar i de reprimir el vençut. Mesos després d'aquelles violacions múltiples naixia un nadó. Com era que la naturalesa femenina no tenia la capacitat de reconèixer si la llavor provenia de l'odi o provenia de l'amor?" Aquesta és la carta més brillant que ofereix el relat ponsià: la realitat del mal i la resistència que som capaços d'oposar-hi. ♦♦